

Katarzyna Chrzęszcz

Asystent rodziny jako jedna z form wsparcia

Problemy Edukacji, Rehabilitacji i Socjalizacji Osób Niepełnosprawnych 18/1,
45-55

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katarzyna Chrzyszcz

Uniwersytet Śląski w Katowicach

Asystent rodziny jako jedna z form wsparcia

Streszczenie

Rodzina uważana jest za pierwsze, a zarazem najważniejsze środowisko wychowawcze. Z tego względu należy zadbać, aby funkcjonowała w możliwie najlepszy sposób. Niestety, niejednokrotnie zdarza się, że występują w niej pewne, czasem liczne dysfunkcje i problemy. Oczywiście nikt nie jest doskonały, jednak istotne jest, by widzieć te luki w prawidłowym funkcjonowaniu i próbować je właściwie wypełniać. W warunkach, gdy rodzina nie jest w stanie sama poradzić sobie z sytuacją trudną, pomocą służą odpowiednie instytucje wspierające.

Jedną z form wsparcia jest asystent rodziny. Jego zadaniem jest wsparcie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Motywuje on rodzinę do pracy nad sobą, wprowadzenia zmian oraz uzyskania określonej harmonii.

Asystentem nie może zostać przypadkowa osoba, gdyż decyduje m.in. o dobru dziecka. Zdążyć się może, że lepsze dla dziecka będzie czasowe umieszczenie go w specjalnym ośrodku czy placówce niż pozostawienie go w rodzinie. Dlatego niezwykle istotne jest, aby asystentami rodziny były osoby odpowiednio do tego przygotowane oraz posiadające predyspozycje do wykonywania tego zawodu.

W niniejszym artykule pragnę scharakteryzować osobę asystenta rodziny, określić pole jego działania, omówić zadania, jakie ma do wypełnienia, a także krótko odnieść się do praktyki pracy asystenta.

Słowa kluczowe: problemy rodzinne, asystent, wsparcie.

Family assistant as a form of support

Summary

The family is considered to be the first and the most important educational environment. Therefore, care must be taken in order to allow it to function in the best possible way. Unfortunately, it often happens that there are, sometimes numerous dysfunctions and problems which affects it. Of course, nobody is perfect, but it is important to see those gaps in the proper functioning and

try to properly fill them. However, if the family is not capable to cope alone with difficult situation, then support should be provided by proper institutions.

One form of support is the family assistant. His task is to support family in fulfilling care and education functions. He motivates the family to: work on themselves, make changes, and achieve certain harmony.

A random person cannot be the assistant, because he is a person which decides about good of the child. It may happen, that for the child it will be better to temporary place it in a special center or facility, then to leave it with family.

In this chapter, I want to characterize the person of the family assistant, determine his field of actions, discuss tasks he has to fulfill and also briefly refer to the work done by the assistant in reality.

Keywords: family issues, assistant, support.

Rodzina – pierwsze środowisko wychowawcze

Rodzina jako instytucja wychowawcza musi spełniać szereg funkcji, zaspokajając w ten sposób potrzeby psychiczne, emocjonalne i społeczne swoich członków. Szczególnie przydatna wydaje się tutaj klasyfikacja Marii Ziemskiej. Wyróżnia ona takie funkcje rodziny, jak:

- funkcja prokreacyjna – dostarcza nowych członków nie tylko dla własnej grupy, ale także dla całego społeczeństwa. Równocześnie zaspokajane są potrzeby seksualne męża i żony (choć nie w bezpośrednim związku z prokreacją);
- funkcja produkcyjna – rodzina dostarcza społeczeństwu pracowników, przyczyniając się przy tym do zwiększenia twórczych i wytwórczych sił. Członkowie rodziny mogą przez to zaspokajać swoje potrzeby ekonomiczne, czyli posiadania niezbędnych zasobów materialnych i środków utrzymania;
- funkcja usługowo-opiekuńcza – zapewnia codzienne usługi i opiekę niesamodzielnym członkom rodziny. Zaspokaja potrzeby bytowe, opiekuńcze, troszczenia się o innych, a także doznawania opieki;
- funkcja socjalizacyjna – dzieci dzięki życiu w rodzinie wrastają w społeczeństwo, zaś współmałżonkowie dostosowują się w małżeństwie;
- funkcja psychohygieniczna (wymiany emocjonalnej) – zapewnia członkom rodziny stabilizację, bezpieczeństwo, możliwość wymiany i dojrzałości emocjonalnej oraz równowagi psychicznej (M. Ziemska, 1980, s. 233–234).

Oczywiste jest, że nie wszystkie rodziny w równym stopniu mają możliwość spełniania tych funkcji. Najbardziej optymalnym środowiskiem do ich realizacji jest rodzina pełna. Inne, takie jak rodziny rozbite, zrekonstruowane, zdemoralizowane czy zastępcze, mają mniej korzystne warunki do wypełniania funkcji rodzinnych.

Psychospołeczne oddziaływania rodziców na swoje dzieci mają rozległy zasięg i wpływ na poszczególne sfery ich rozwoju, takie jak: motoryka, rozwój funkcji poznawczych, społecznych, osiągnięcia szkolne, samoocena itp.

Nie tylko poziom spełniania funkcji rodziny ma istotne znaczenie w jej funkcjonowaniu. Ogromny wpływ mają również postawy rodzicielskie, jakie przejawiają dorośli wobec swoich dzieci. W literaturze przedmiotu spotykamy wiele definicji postawy, które określają ją przez pryzmat wchodzących w jej skład komponentów (B. Wojciszke, 2007, s. 79; M. Plopa, 2011, s. 244). M. Ziemska podkreśla fakt, iż trudno znaleźć jednoznaczną definicję. Terminem tym określa „występującą u rodziców tendencję do odczuwania dziecka, myślenia o nim i zachowania się – werbalnego lub niewerbalnego – w pewien określony sposób, wobec niego”. Podkreśla również, iż każda postawa zawiera w sobie trzy elementy: uczuciowy, myślowy oraz element działania (M. Ziemska, 1986, s. 168). Wyróżniamy postawy: prawidłowe – „zdrowe” – oraz negatywne – „chorobotwórcze”. Pierwsze z nich mają pozytywny wpływ na psychospołeczny rozwój dziecka, zaś drugie oddziałują negatywnie, a nawet mogą być przyczyną nerwic (M. Ziemska, 1986).

Ziemska prezentuje własne zestawienie postaw rodzicielskich, które dzieli na dwie główne grupy: właściwe i niewłaściwe. Do właściwych postaw rodzicielskich zalicza:

- akceptację, czyli przyjęcie – kochanie dziecka niezależnie od jego możliwości, dysfunkcji, usposobienia, osobowości, trudności. Rodzice akceptujący nie ukrywają przed dzieckiem swoich uczuć, okazują mu miłość i tolerancję. Starają się zaspokoić potrzeby dziecka, jednocześnie dają mu poczucie bezpieczeństwa, uznania i kochają je za to, że jest. Gdy dziecko zachowuje się nagannie, upominają je i dają do zrozumienia, że to, co robi w tej sytuacji, jest złe, jednak nie dopuszczają do dziecka uczucia, iż zła jest jego cała osobowość;
- uznanie praw dziecka w rodzinie jako równych – rodzice akceptują i ustosunkowują się do aktywności dziecka, zawsze mają na względzie jego poziom rozwoju i umiejętności. Opiekunowie nie stosują kar i wymuszeń, ale tłumaczą dziecku, wyjaśniają, co jest dobre i pożądane. W takiej atmosferze rodzinnej dziecko ma zapewniony odpowiedni zakres swobody i indywidualności;
- współdziałanie z dzieckiem – świadczy o tym, że rodzice świadomie wciągają dziecko do życia rodzinnego, mając przy tym na względzie jego możliwości rozwojowe. Rodzice są aktywni w nawiązywaniu kontaktu i we współdziałaniu z dzieckiem. Są gotowi pomóc, wyjaśnić dziecku, ale także uczą je samodzielności i umiejętności poszukiwania;
- rozumna swoboda – rodzice utrzymują autorytet oraz kierują dzieckiem, ale równocześnie dają mu poczucie swobody i pozwalają na samodzielną zabawę z dala od nich.

Z kolei do grupy postaw niewłaściwych za M. Ziemską zaliczamy:

- postawę nadmiernie wymagającą – rodzice pragną mieć idealne dziecko, co prowadzi do tego, że nie liczą się z jego potrzebami oraz możliwościami.

- Tacy opiekunowie stale krytykują, poprawiają oraz uzupełniają dziecko; wychowanek traktowany jest z pozycji autorytetu, bez jakichkolwiek praw;
- postawę unikającą – rodzice mało interesują się dzieckiem i jego problemami, często zaniedbują nawet podstawowe, biologiczne potrzeby. Kontakt z dzieckiem jest pozornie dobry i maskowany poprzez obdarowywanie dziecka wieloma prezentami. Zauważyć można niedbałość o bezpieczeństwo, niekonsekwencję w stawianych wymaganiach; nie angażuje się dziecka do spraw życia rodzinnego;
  - postawę nadmiernie chroniącą – rodzice w każdej sytuacji życiowej znajdują zagrożenie dla dziecka i starają się je przed nim uchronić; w ten sposób paraliżują oni wszelką samodzielną działalność dziecka. Dziecko uważane jest za wzór doskonałości i wychowywane bezkrytycznie; rodzice ulegają dziecku za każdym razem i spełniają jego każde życzenie;
  - postawę odtrącającą – rodzice są niechętni lub nawet wrodozy względem swojego dziecka, żywią wobec niego uczucie rozczarowania i zawodu. Rodzice demonstrują zachowania negatywne i otwarcie krytykują wychowanca, stosują surowe kary, zastraszania, nakazy, zakazy wobec dziecka. Opiekunowie zupełnie nie tolerują jego wad i nie biorą pod uwagę stopnia rozwoju (M. Ziemska, 1973).

Postawy rodzicielskie pozwalają także na wyróżnienie stylów wychowania. Diana Baumrind (za: E. Filipiak, 2002) na podstawie przeprowadzonych badań i obserwacji wyróżnia trzy style wychowawcze:

- permissywny – rodzice stawiają dzieciom mało wymagań, pozwalają na kierowanie własnym zachowaniem, rzadko stosują kary, unikają sprawowania kontroli, są kochający i wrażliwi. Dziecko nie ufa we własne siły, jest zadowolone i pozytywne, ale niedojrzałe, charakteryzuje je brak kontroli impulsów, brak odpowiedzialności społecznej;
- autorytarny – kontrolowanie zachowań i postaw dzieci tak, aby odpowiadały one surowym zasadom dotyczącym zachowania. Rodzice starają się kontrolować zachowania i postawy dzieci, podporządkowują je ścisłym regułom. Posłuszeństwo, szacunek dla autorytetu, tradycji i ciężkiej pracy stanowi wartość priorytetową w wychowaniu; metodą wychowania jest karanie. Rodzice nie dyskutują z dziećmi o przyjętych przez siebie standardach, izolują się, są mniej ciepli, za to bardziej wymagający, sprawują silną kontrolę nad zachowaniem dziecka. Dzieci są bardziej niezadowolone, wycofują się, są nieufne, cechuje je zmienność nastrojów, agresja wobec rówieśników, nieposłuszeństwo, brak spontaniczności;
- autorytatywny – ustalenie reguł i standardów przy jednoczesnej skłonności do dyskusowania z dzieckiem na temat uzasadnień. Rodzice ustalają stałe zasady i standardy, są kochający i konsekwentni, szanują decyzje swoich dzieci, oczekują od nich zachowań odpowiednich do wieku i zdolności, respektują opinię dziecka, wyjaśniają swoje decyzje. Dziecko jest: niez-

leżne, towarzyskie, asertywne, współpracujące z rodzicami, zadowolone, nastawione na sukcesy, samokontrolujące się, ufne we własne siły, eksploatujące.

Eleonor E. Maccoby zgadza się z tą teorią, dopisując jeszcze jeden styl – zaniedbujący. Rodzice narzucają nieliczne ograniczenia, dają niewiele wsparcia, poświęcają zbyt mało uwagi, zajęci są własną aktywnością, nie są zaangażowani w sprawy dzieci, unikają komunikacji dwukierunkowej. Dzieci nie uczestniczą efektywnie w zabawie, są nadmiernie wymagające, nieposłuszne, charakteryzują je trudności z koncentracją, niski próg pobudzenia, słaba koncentracja emocjonalna (za: E. Filipiak, 2002, s. 54).

Badania dowiodły, że dzieci wychowywane w gorszych warunkach środowiskowych wyraźnie ustępują pod względem dynamiki i poziomu rozwoju dzieciom ze środowisk o lepszych warunkach, co wiąże się głównie z poziomem opieki oraz dobrym odżywianiem (J. Kopczyńska-Sikorska, 2000, s. 12–16).

Wsparcie

Rolą asystenta jest udzielenie wsparcia rodzinie, która z różnych przyczyn ma problemy z wypełnianiem swoich ról. Wsparcie można pojmować na kilka sposobów, np. jako pomoc w sytuacjach trudnych, świadczoną konkretnej osobie/osobom, zaspokajanie potrzeb w sytuacjach trudnych, gwarantowane przez osoby znaczące, albo jako konsekwencję przynależności jednostki do sieci społecznych. W odniesieniu do asystenta rodziny najwłaściwszą wydaje się pierwsza definicja wsparcia. Ludzie potrzebują wsparcia, pomocy w sytuacjach kryzysowych.

Wsparcie może przybierać różne formy, takie jak: pochwała za wykonanie określonego zadania, zachęta do dalszych działań, uśmiech, aktywne wysłuchanie osoby, aprobata, wsparcie niewerbalne, pomoc materialna (w szerokim ujęciu) czy porada. Wsparcie może mieć kilka wymiarów. Jednym z nich (w ujęciu funkcjonalnym) jest wsparcie emocjonalne, które polega na przekazywaniu pozytywnych, uspokajających, odzwierciedlających troskę emocji. W toku takiej interakcji osoby, które tego wsparcia potrzebują, mogą uwolnić się od złych uczuć, napięć, często poprawia się ich samopoczucie oraz wpływa to na ich samoocenę. Jest to najczęstsza forma wsparcia, mimo że bardzo często nie pozwala ona na rozwiązanie problemu. Inną formą pomocy jest wsparcie informacyjne, które polega na wymianie informacji celem lepszego zrozumienia istoty problemu. Chodzi także o dostarczanie informacji zwrotnych o skuteczności podejmowanych działań przez osobę wspieraną. Ważna jest tu również wymiana doświadczeń, np. w grupach samopomocy. Podobną funkcję pełni wsparcie instrumentalne, które polega na przekazywaniu informacji o konkretnych sposobach postępowania. Zupełnie inną formą pomocy

jest wsparcie rzeczowe. To pomoc materialna, rzeczowa, finansowa lub fizyczne działanie, np. dożywianie, udostępnianie schronienia itp. Prócz wymienionych form można wyszczególnić jeszcze np. wsparcie duchowe (dotyczy głównie opieki hospicyjnej).

Niezwykle istotne jest, aby wsparcie było zależne nie tylko od danej sytuacji, ale przede wszystkim od ograniczeń, potrzeb i możliwości indywidualnych danej osoby (H. Sęk, R. Cieślak, 2005, s. 11–20). Asystent rodziny świadczy przede wszystkim trzy pierwsze formy pomocy, ale podejmuje również działania w celu dostarczenia wsparcia materialnego (przez inne osoby, organy, instytucje).

Asystent rodziny, czyli kto?

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej mogą otrzymać wsparcie w postaci asystenta rodziny. Możliwość taka wynika z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

Asystowanie w tym kontekście będzie oznaczać towarzyszenie rodzinie i doradzanie jej w poszukiwaniu trafnych rozwiązań. Zarówno asystent, jak i członkowie rodziny są autorami scenariusza, którego celem jest rekonstrukcja ról rodzicielskich. Ma to być zatem model łączący stronę oczekującą pomocy i stronę świadczącą różne jej formy (A. Kotlarska-Michalska, 2011, s. 64).

Asystent udziela także wsparcia rodzinie, która ma problemy z prawidłowym funkcjonowaniem, wynikające z występowania niepełnosprawności jednego z jej członków. Jeden z działów pedagogiki specjalnej zajmuje się również osobami, które popadają w konflikt z prawem, sprawiają problemy wychowawcze, z tych i innych powodów są nieprzystosowane do życia w danej zbiorowości. Działania asystenta rodziny mogą również obejmować te rodziny, w których istnieje problem niepełnosprawności. W ten właśnie sposób należy interpretować niniejszy artykuł (również w kontekście niepełnosprawności).

W jakiej sytuacji można się spodziewać przyznania asystenta danej rodzinie? W przypadku otrzymania informacji, że dana rodzina przeżywa trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, kierownik ośrodka pomocy społecznej zleca przeprowadzenie w niej rodzinnego wywiadu środowiskowego. Jeżeli wywiad ten potwierdzi, iż w badanej rodzinie występują trudności w wypełnianiu przez nią funkcji opiekuńczo-wychowawczych, kierownik ośrodka pomocy społecznej przekazuje kwestionariusz wywiadu asystentowi rodziny, który od tej pory podejmuje z nią pracę.

Wniosek o przyznanie asystenta rodziny¹ zawiera m.in. takie elementy, jak:

- dane rodziny, której wnioskuje się o przyznanie asystenta,
- uzasadnienie wniosku,
- propozycje do indywidualnego planu działania asystenta rodzinnego,
- decyzja o przyznaniu/odrzuceniu wniosku o asystenta.

Każda praca jest obciążona pewnym ryzykiem. Nie inaczej jest w przypadku zawodu asystenta rodziny. Od jego decyzji wiele zależy, musi on zmotywować rodzinę do aktywnego współdziałania, aby zrealizować założony plan pracy. Zarówno asystenci osób niepełnosprawnych, jak i asystenci rodzin powinni być przydzielani z rozważą, po wcześniejszym przeanalizowaniu potrzeb rodzin i tego, co asystent może im zaoferować. Pracownicy powinni posiadać odpowiednie cechy, które będą niezbędne do pracy z konkretnym klientem.

Praca z rodziną jest prowadzona także w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza jego rodziną własną (Ż. Urawska, 2011).

Funkcje asystenta można ująć w kilka podstawowych kategorii:

- wsparcia psychiczno-emocjonalnego,
- diagnostyczno-monitorująca,
- opiekuńcza,
- doradcza,
- mediacyjna,
- wychowawcza,
- motywująco-aktywizująca,
- koordynacji działań skierowanych na rodzinę (J.A. Malinowski, 2011, s. 40).

Warunkiem podjęcia pracy z rodziną jest nawiązanie przez asystenta osobistego, bezpośredniego i szczerego kontaktu z nią, a także rozpoczęcie procesu pozyskiwania zaufania i przychylności ze strony poszczególnych członków rodziny (A. Patela-Owczarczyk, 2011, s. 221).

W dalszej kolejności (w myśl zapisów ustawowych) do zadań asystenta należy m.in. opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną, we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym. Projekt realizacji działań powinien być skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej. Asystent udziela wsparcia rodzinom w poprawie ich aktualnej sytuacji życiowej m.in. poprzez wskazywanie rozwiązań konkretnych problemów socjalnych, psychologicznych oraz wychowawczych. Motywuje on również rodziców do podjęcia lub utrzymania pracy zarobkowej oraz podnoszenia posiadanych kwalifikacji. Asystent działa we współpracy z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, z właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi

---

¹ Przykładowy wniosek o przyznanie asystenta rodziny znajduje się na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej Centrum Opieki Socjalnej w Zduńskiej Woli, http://www.mopscos.pl/pdf/Wniosek_o_przydzielenie_asystenta_rodziny.pdf (data dostępu: 3.09.2014).

się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny, a także z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą roboczą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej).

W większości ośrodków preferowaną metodą pracy asystenta jest metoda indywidualnego przypadku, z elementami pracy grupowej i organizowania środowiska lokalnego. Z kolei najczęściej stosowanymi technikami pracy z rodziną (na podstawie badań przeprowadzonych przez Izabelę Krasiejko) są:

towarzystwo, przydzielanie zadań, pomoc materialna (...), porada, trening, rozszerzenie sieci kontaktów, ujawnienie możliwości, współpraca z innymi pracownikami, wyjaśnianie, wspieranie, podnoszenie poczucia własnej wartości, rozumienie siebie, podnoszenie umiejętności rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji, podnoszenie świadomości, działania wychowawcze, wzmacnianie, modelowanie, negocjacje (I. Krasiejko, 2013, s. 222).

Praca asystenta to niezwykle odpowiedzialne zadanie, dlatego też ważne jest, aby dobierać na to stanowisko osoby odpowiednio przeszkolone, posiadające określone kompetencje oraz cechy charakteru. Podejmuje on wiele ważnych, często trudnych decyzji, dokonuje wyborów wzajemnie wykluczających się, np. związanych z dobrem dzieci (M. Szpunar, 2010, s. 101).

Praca socjalna w rodzinie, z rodziną, dla rodziny to bardzo trudne zadanie wymagające zindywidualizowanej i odpowiedzialnej pracy, ukierunkowanej na diagnozę sytuacji, ocenę zasobów rodziny, poznanie jej historii i stosowanych strategii radzenia sobie w ciężkich momentach życiowych. To trudne zadanie nie może być powierzone pracownikowi bez przygotowania zawodowego, bez specjalistycznego ukierunkowania na specyfikę pracy w dysfunkcyjnym środowisku rodziny (A. Kotlarska-Michalska, 2011, s. 72).

Asystent rodziny musi prowadzić systematyczny dziennik², w którym opisuje szczegółowo rodzaj podjętych działań w poszczególnych dniach, ukierunkowany na konkretnego członka rodziny. Przy każdej takiej notatce wymagany jest podpis asystenta oraz pełnoletniego członka rodziny. Asystent współpracuje z pracownikiem socjalnym na jednej płaszczyźnie, którą jest rodzina mająca trudności w wypełnianiu swoich funkcji zarówno opiekuńczych, jak i wychowawczych (B. Kowalczyk, 2011, s. 81). Ośrodki pomocy społecznej wytworzyły dwa warianty pracy asystenta rodziny:

- asystent rodziny oraz pracownik socjalny prowadzący specjalistyczną pracę socjalną metodą towarzyszenia – z rodziną pracuje dwóch pracowników, z których jeden prowadzi standardową pracę socjalną połączoną z przyznawaniem świadczeń, zaś drugi jest asystentem rodziny. Mogą oni współ-

---

² Przykładowy dziennik pracy asystenta znajduje się na stronie internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej w Sandomierzu, <http://www.ops.sandomierz.pl/cms/attachments/article/210/dziennik%20pracy%20asystenta%20rodziny.pdf> (data dostępu: 3.09.2014)

pracować na wszystkich etapach metodycznego działania w zależności od przyjętego modelu;

- asystent rodziny wspomagający pracownika socjalnego (nowa usługa, nowy zawód) – pracownik socjalny pracuje z rodziną, natomiast asystent wykonuje konkretne działania mające na celu pomoc w nabywaniu umiejętności niezbędnych do prawidłowego wywiązywania się z obowiązków opiekuńczo-wychowawczych. Taki asystent może występować w dwóch rolach: jako asystent opiekun lub asystent terapeuta.

Asystent rodziny może również zastępować pracownika socjalnego, którego rola kończy się na zdiagnozowaniu rodziny (B. Kowalczyk, 2011, s. 83–84, 91).

Wreszcie ważną kwestią są warunki zatrudniania asystentów. Asystenta rodziny zatrudnia wójt lub podmiot, któremu gmina zleciła prowadzenie pracy z rodziną. Praca asystenta rodziny jest wykonywana w ramach stosunku pracy, w systemie zadaniowego czasu pracy albo w ramach umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy dotyczące zlecenia. Asystent rodziny nie może być pracownikiem ośrodka pomocy społecznej w gminie, w której wykonuje pracę asystenta rodziny.

Na wniosek asystenta rodziny kierownik ośrodka pomocy społecznej powołuje zespół interdyscyplinarny. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi również asystent rodziny (Ż. Urawska, 2011).

Na forach internetowych można doszukać się burzliwych dyskusji związanych z pomocą i wsparciem asystentów rodzin. Zdarzają się przypadki, kiedy to osoba asystenta jest określana jako arogancka i bezczelna, wtrącająca się do życia rodzinnego, burząca jej wewnętrzny spokój itp. Oczywiście takie zachowania wynikają z określonych zadań asystenta, który ma wskazać pewne braki, nieścisłości i wady. Na jednym z forów, w wątku dotyczącym asystenta rodziny znalazło się takie stwierdzenie:

Mam dość spory kłopot, od 3 miesięcy przychodzi do mnie asystent rodzinny z MOPS przyszedł na wniosek przedszkola publicznego w sprawie mojego 7-letniego syna który rzekomo sprawia kłopoty. Zaczęła mówić że chce pomóc i powiedziała że jak z tej [pomocy] nie skorzystamy to wystosuje odpowiednie pismo aby przyznali ja sądownie. Podpisaliśmy pełnomocnictwo wraz z konkubentem i teraz zaczęła się jedna wielka masakra. Mam (...) synów, partner pracuje a ja muszę z każdym biegać po psychologach, alergologach, partner musi chodzić na AA. Powiedziała że jak nie będę współpracować to od razu robi sprawę o odebranie moich pociech (...), takie tempo narzuciła. Jest arogancka bezczelna nie ma możliwości negocjacji bo od razu mówi o sprawie (*Nękający asystent rodzinny*).

Ten przykład ukazuje, jak ciężką pracę wykonują asystenci rodzin. Realizują oni swoje zadania i obowiązki, które czasem wiążą się z wywołaniem poczucia strachu, które to z kolei bywa dla rodziny jedyną motywacją do działania. Tego typu przykładów jest wiele, gdyż osoby, do których skierowana jest pomoc, często nie widzą problemu i niechętnie wprowadzają obce osoby do swojego środowiska.

Podsumowanie

Zawód asystenta rodziny jest istotny, aby rodziny niewydolne wychowawczo mogły powrócić do właściwego funkcjonowania. W przypadku, gdy rodzinie zostaje odebrane dziecko, pomoc asystenta umożliwia stworzenie warunków, które będą wystarczające, aby dziecko mogło do niej wrócić.

Osoba wykonująca ten zawód musi być do niego odpowiednio przygotowana i przeszkolona. Nie bez znaczenia są również predyspozycje osobowościowe, charakter oraz stosunek do innych osób. Asystent musi odznaczać się cierpliwością, wytrwałością oraz pomysłowością, a nade wszystko umiejętnościami komunikacyjnymi. Praca asystenta rodziny przynosi oczekiwane efekty wówczas, gdy rodzina dostrzeże własne problemy i wyrazi chęć współpracy, aby osiągnąć wspólny (z asystentem) cel, którym jest powrót do prawidłowego funkcjonowania i wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Bibliografia

- Dziennik pracy asystenta rodziny*, <http://www.ops.sandomierz.pl/cms/attachments/article/210/dziennik%20pracy%20asystenta%20rodziny.pdf> (data dostępu: 23.01.2014).
- Filipiak E. (2002), *Konteksty rozwoju aktywności językowej dzieci w wieku wczesnoszkolnym*, Wydawnictwo AB, Bydgoszcz.
- Kopczyńska-Sikorska J. (2000), *Czynniki wpływające na rozwój dziecka*, „Wychowanie w Przedszkolu” 1/2000.
- Kotlarska-Michalska A. (2011), *Praca socjalna w rodzinie, z rodziną i dla rodziny w perspektywie ról zawodowych pracownika socjalnego i asystenta rodziny* [w:] A. Żukiewicz (red.), *Asystent rodziny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki i pomocy do wsparcia*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Kowalczyk B. (2011), *Obszary współpracy asystenta rodziny i pracownika socjalnego* [w:] A. Żukiewicz (red.), *Asystent rodziny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki i pomocy do wsparcia*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Krasiejko I. (2013), *Zawód asystenta rodziny w procesie profesjonalizacji. Wstęp do teorii i praktyki nowej profesji społecznej*, Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”, Toruń.
- Malinowski J.A. (2011), *Role, funkcje i zadania asystenta rodziny* [w:] A. Żukiewicz (red.), *Asystent rodziny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki do wsparcia*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Nekający asystent rodzinny*, <http://forumprawne.org/prawo-rodzinne-opiekuncze/367261-nekajacy-asystent-rodzinny.html> (data dostępu: 23.01.2014).
- Patela-Owczarczyk A. (2011), *Asystent – szansa na reintegrację?* [w:] A. Żukiewicz (red.), *Asystent rodziny. Nowy zawód i nowa usługa w systemie wspierania rodzin. Od opieki i pomocy do wsparcia*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Płopa M. (2011), *Psychologia rodziny. Teoria i badania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków.
- Sęk H., Cieślak R. (2005), *Wstęp* [w:] H. Sęk, R. Cieślak (red.), *Wsparcie społeczne, stres i zdrowie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

- Szpunar M. (2010), *Szanse i zagrożenia dla asystentury rodzin w Polsce* [w:] M. Szpunar (red.), *Asystentura rodziny. Nowatorska metoda pomocy społecznej w Polsce*, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Gdynia.
- Urawska Ż. (2011), *Kim jest asystent rodziny?*, <http://www.infor.pl/prawo/dziecko-i-prawo/wladza-rodzicielska/279891,Kim-jest-asystent-rodziny.html> (data dostępu: 17.01.2014).
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, Dz.U. 2011, nr 149, poz. 887.
- Wniosek o przydzielenie asystenta rodziny, http://www.mopscos.pl/pdf/Wniosek_o_przydzielenie_asystenta_rodziny.pdf (data dostępu: 23.01.2014).
- Wojciszke B. (2007), *Postawy i ich zmiana* [w:] J. Strelau (red.), *Psychologia. Podręcznik akademicki*, t. 3, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Ziemska M. (1973), *Postawy rodzicielskie*, Państwowe Wydawnictwo „Wiedza Powszechna”, Warszawa.
- Ziemska M. (1980), *Rodzina i dziecko*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Ziemska M. (1986), *Postawy rodzicielskie i ich wpływ na osobowość dziecka* [w:] M. Ziemska (red.), *Rodzina i dziecko*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.